

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 vtrum iustitia semper sit as alterum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

in 5. Ethic. est habitus, a quo sunt aliqui operatiui iustorum, & a quo operantur, & uolunt iusta: sed uoluntas nominat potentiam, uel etiam actum: ergo inconuenienter iustitia dicitur esse uoluntas.

¶ 2 Præ. Rectitudo uoluntatis non est uoluntas, a quo si uoluntas esset sua rectitudo, sequeretur, quod nulla uoluntas esset peuerfa: sed secundum Antiquum in libro de Veritate, Iustitia est rectitudo ergo iustitia non est uoluntas.

¶ 3 Præ. Sola Dei uoluntas est perpetua si ergo iustitia est perpetua uoluntas, in solo Deo erit iustitia.

¶ 4 Præ. Omne perpetuum est constans, quia est immutabile. superflue ergo utrumque ponitur in definitione iustitie, & perpetuum, & constans.

¶ 5 Præ. Reddere ius unicuique pertinet ad principem: ergo si iustitia sit, unicuique ius suum tribuere, sequitur quod iustitia non sit nisi in principe, quod est inconueniens.

¶ 6 Præ. Aug. dicit in lib. de moribus Ecclesiar, quod iustitia est amor, Deo tantum seruicium. non ergo red dit unicuique quod suum est.

RESPON. Dicendum, quod predicta iustitia diffinitio conueniens est, si recte intelligatur. Cum enim omnis uirtus sit habitus, qui est principium boni actus, necesse est quod uirtus diffiniatur per actum bonum, quod est circa ea, quæ ad alterum sunt, sicut circa propria materiam uirtutis. Est autem iustitia præcipue circa ea, quæ ad alterum sunt, sicut circa propriam materiam, ut infra patebit. Et ideo actus iustitiæ per cõparationem ad propriam materiam uirtutis, & obiectum tangitur cum dicitur, Ius suum unicuique tribuens. Quia, ut Isidorus dicit in libro Ethymolo. Iustus dicitur, quia ius custodit. Ad hoc autem quod aliquis actus circa quameumque materiam sit uirtuosus, requiritur, quod sit uoluntarius, & quod sit stabilis & firmus: quia Philosopho dicit in secundo Ethicor. quod ad uirtutis actum requiritur, primo quidem quod operetur sciens: secundum autem, quod eligens, & propter debitum finem: tertio, quod immobiliter operetur. Primum autem horum includitur in secundo, quia quod per ignorantiam agitur, est inuoluntarium, ut dicitur in 3. Ethic. Et ideo in diffinitione iustitiæ primo ponitur uoluntas ad ostendendum, quod actus iustitiæ debet esse uoluntarius. Ad id autem de constantia & perpetuitate, ad designandam actus firmitatem. Et ideo prædicta diffinitio est completa diffinitio iustitiæ, nisi quod actus ponitur pro habitu, qui per actum specificatur: habitus enim ad actum dicitur. Et si quis uellet eam in debitam formam diffinitionis reducere, posset sic dicere, quod iustitia est habitus, secundum quem aliquis constans & perpetua uoluntate ius suum unicuique tribuit. Et quasi est eadem diffinitio cum ea, quam Philosopho ponit in 5. Ethic. dicens, quod iustitia est habitus, secundum quem aliquis dicitur operari ius secundum electionem iusti.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod uoluntas hic nominat actum, non potentiam. Est autem consuetudinem, quod apud auctores habitus per actus diffinitur, sicut Aug. dicit super Ioan. quod fides est crede re quod non uides.

AD SECUNDUM Dicendum, quod neque etiam iustitia est essentialiter rectitudo, sed causaliter tantum. Est enim habitus secundum quem aliquis recte operatur, & uult.

AD TERTIUM Dicendum, quod uoluntas potest dici perpetua dupliciter. Vno modo, ex parte ipsius actus, qui perpetuo durat. Et sic solius Dei uoluntas est perpetua: Alio modo ex parte obiecti, quia scilicet aliquis uult perpetuo facere aliquid: & hoc requiritur ad rō

ne iustitiæ. Non enim sufficit ad rationem iustitiæ, quod aliquis uelit ad horam in aliquo negotio seruare iustitiam, quia uix inuenitur aliquis, qui uelit in omnibus iniuste agere: sed requiritur quod homo habeat uoluntatem perpetuo, & in omnibus iustitiæ cõseruandi.

AD QUARTUM Dicendum, quod quia perpetuum non accipitur secundum durationem perpetuam actus uoluntatis, non superflue additur, constans, ut sicut per hoc quod dicitur, perpetua uoluntas, designatur quod aliquis gerat in proposito perpetuo iustitiam cõseruandi, ita etiam per hoc quod dicitur, constans, designatur quod in hoc proposito firmiter perseueret.

AD QUINTUM Dicendum, quod iudex reddit quod suum est per modum imperantis, & dirigentis, quia iudex est iustum animatum, & princeps est custos iusti, ut dicitur in 5. Ethicor. sed iudex reddit quod suum est unicuique per modum executionis.

AD SEXTUM Dicendum, quod sicut in dilectione Dei includitur dilectio proximi, ut supra dictum est: ita etiam in hoc, quod homo seruit Deo, includitur quod unicuique reddat quod debet.

ARTICVLVS II. *Super quæst. quinquagesimam octauam articuli secundum.*
Primum iustitia semper sit ad alterum.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod iustitia non semper sit ad alterum. Dicit enim Apostolus ad Rom. 3. quod iustitia Dei est per fidem Iesu Christi: sed fides non dicitur per cõparationem nisi hominis ad alterum. ergo neque iustitia.

¶ 2 Præ. Secundum Aug. in lib. de moribus Ecclesie. Ad iustitiam pertinet ob hoc, quod seruit Deo, bene imperare ceteris, quæ homini sunt subiecta: sed appetitus sensitiuus est homini subiectus, ut patet Gen. 4. ubi dicitur. Subter te erit appetitus eius. scilicet peccati, & tu dominaberis illius: ergo ad iustitiā pertinet dominari proprio appetitui, & sic erit iustitia ad seipsum.

¶ 3 Præ. Iustitia Dei est æterna: sed nihil aliud est Deo coæternum: ergo de ratione iustitiæ non est, quod sit ad alterum.

¶ 4 Præ. Sicut operationes, quæ sunt ad alterum, indigent rectificari, ita et operationes, quæ sunt ad seipsum: sed per iustitiam rectificatur operationes, secundum illud Pro uerb. 11. Iustitia simplicis dirigit uiam eius. ergo iustitia non est solū circa ea quæ sunt ad alterum, sed et circa ea quæ sunt ad seipsum.

SAD CONTRA est, quod Tullius dicit in lib. de Offic. quod iustitiæ ratio est, qua societas hominum inter ipsos, & uitæ cõmunitas continetur: sed hoc importat respectum ad alterum: ergo iustitia est circa ea quæ sunt ad alterum.

RESPON. Dicendum, sicut supra dictum est, cum nomē iustitiæ

Lib. 5. c. 6. a medio, to. 5.

Q. 24. ar. 1.

Supr. quæst. quinquagesimam octauam articuli secundum.

Art. 2. omisso i. q. 58. in responsione ad ultimum, aduerte, quod actiones quæ sunt ad alterum, dupliciter egent specia li rectificatione in cõparatione ad agentem. Primo, ratione passionum, quæ immiscentur huiusmodi actionibus: sicut restitutioni pecunie ablata immiscetur tristitia adicienda a se proprio commo dum, & adulterio cõcupiscentia carnis.

Ca. 15. circa mediū to. 5.

Li. 1. in c. de iustitia i pri.

Q. 126. ar. 1. 2. & 3.

in comparatione ad agentem ratione passionum erit inordinatus ex defectu inanimetudinis non ex defectu iustitia. **Ar. preced. & q. 57. art. 1. & 2. q. 13. ar. 1.**

in comparatione ad alterum non importet, ex sua ratione iustitia habet, quod sit ad alterum: nihil enim est sibi aequale, sed alteri. Et quia ad iustitiam pertinet actus humanos rectificare, ut dicitur in 2. Mo. 17. **Ar. preced. & q. 57. art. 1. & 2. q. 13. ar. 1.**

Actus est, necesse est quod aequalitas iustitia, quam requirit iustitia, sit diversorum agere potest. Actiones autem sunt suppositorum, & totorum, non autem proprie loquendo, partium, & formarum, seu potentiarum. Non enim proprie dicitur quod manus percutiat, sed homo per manus: neque proprie dicitur quod calor calefaciat, sed ignis per calorem: secundum tamen similitudinem quadam haec dicuntur. Iustitia ergo proprie dicta requirit diversitatem suppositorum, & ideo non est nisi unius hominis ad alium: sed secundum similitudinem accipiuntur in uno & eodem homine diversa principia actionum, quasi diversa agentia, sicut ratio & irascibilis & concupiscibilis: & ideo metaphorice in uno & eodem homine dicitur iustitia, secundum quod ratio imperat irascibili, & concupiscibili, & secundum quod haec obediunt rationi, & universali ter fecerit quod unicuique parti hominis attribuit quod ei convenit. **Vñ & Philo. in 3. Eth. hanc iustitiam appellat secundum metaphoram dictam.**

AD PRIMUM ergo dicendum, quod iustitia consistit per fidem in nobis, est per quam iustificatur impius, quae quidem in ipsa debita ordinatione partium animae consistit, sicut supra dictum est, cum de iustificatione impii ageretur. Hoc autem pertinet ad iustitiam metaphorice dictam, quae potest inveni in aliquo solitaria vitam agente. Et per hoc patet ratio ad 2.

AD TERTIUM Dicendum, quod iustitia Dei est ab aeterno secundum voluntatem, & propositum aeternum & in hoc praecipue iustitia consistit, quoniam secundum effectum non sit ab aeterno, quia nihil est Deo coaeternum.

AD QUARTUM Dicendum, quod actiones, quae sunt hominis ad seipsum, sufficienter rectificantur refectione passionibus per alias virtutes morales: sed actiones quae sunt ad alterum, indigent speciali refectione non solum per comparationem ad agentem, sed etiam per comparationem ad eum, ad quem sunt. Et ideo circa eas est specialis virtus, quae est iustitia.

Super quaest. quinquagesimo octavo articulum tertium.

ARTICULVS III.

Utrum iustitia sit Virtus.

IN art. 3. eiusdem q. in responsione ad 3. diligenter distinguere & percipere, in actu exteriori agere, & facere, hoc est, actum immanetem, & transeuntem, & intelligere, quod iustitia est circa actum immanentem ut proprium actum, circa transeuntem vero, ut materiam, verbi gratia. Cum reddo pecuniam creditori, exterior actus dandi pecuniam habet, quod est actus transeuntem, ut est quidam exterior actio, puta, manus: & habet, quod est materia, quae est tor ad hoc, ut ius suum creditori reddat. Cum enim ad multa possum tali

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod iustitia non sit virtus. **Dr. n. Luc. 17.** Cum feceritis omnia quae praecipita sunt vobis, dicit: Serui inutiles sumus, quod debemus facere, fecimus; sed non est inutile facere opus virtutis, dicitur. **n. Amb. in 2. de officiis, Utilitatem non pecuniarii lucris aestimationem dicimus, sed acquisitionem pietatis, ergo facere quod quis debet facere, non est opus virtutis, est autem opus iustitiae quod quis facere tenetur, ergo iustitia non est virtus.**

¶ 2. Preter. Quod sit ex necessitate, non est meritum: sed reddere aliquid quod suum est, quod pertinet ad iustitiam, est necessitatis, ergo non est meritum: actibus autem virtutum meremur, ergo iustitia non est virtus.

¶ 3. Preter. Omnis virtus moralis est circa agibilia. Ea autem quae exteriorius constituuntur, non sunt agibilia, sed factibilia, ut patet per Philosophum in 9. Metaph. Cum ergo ad iustitiam pertinet exteriorius facere aliquid opus secundum se iustum, videtur quod iustitia non sit virtus moralis.

¶ SED CONTRA est, quod Gregorius dicit in 2. Mo. quod in quatuor virtutibus, scilicet temperantia, prudentia, fortitudine, & iustitia, nota boni operis structura consurgit.

¶ RESPONDENS. Dicendum, quod virtus moralis bonum reddit actum humanum, & primum bonum facit, quod quidem convenit rationi. **n. hois bonus redditur ex hoc, quod ratio lam rationis, secundum quam humanum operantur.** Unde cum iustitia operantur, est effectus, manifestum est quod opus bonum reddit. Et ut Tullius dicit in 1. de Officiis, facit quod debet, non alicui utilitatem, sed quod debet, sed solum abstinere ad amorem, men facit utilitatem, in quantum sponte.

¶ AD PRIMUM ergo dicendum, quod iustitia facit quod debet, non alicui utilitatem, sed quod debet, sed solum abstinere ad amorem, men facit utilitatem, in quantum sponte. **¶ AD TERTIUM** dicendum, quod iustitia facit quod debet, non alicui utilitatem, sed quod debet, sed solum abstinere ad amorem, men facit utilitatem, in quantum sponte.

¶ AD QUARTUM dicendum, quod iustitia facit quod debet, non alicui utilitatem, sed quod debet, sed solum abstinere ad amorem, men facit utilitatem, in quantum sponte.

¶ AD TERTIUM dicendum, quod iustitia facit quod debet, non alicui utilitatem, sed quod debet, sed solum abstinere ad amorem, men facit utilitatem, in quantum sponte.

¶ AD QUARTUM dicendum, quod iustitia facit quod debet, non alicui utilitatem, sed quod debet, sed solum abstinere ad amorem, men facit utilitatem, in quantum sponte.

ARTICULVS IIII.

Utrum iustitia sit in voluntate sicut in subiecto.

AD QUARTUM sic proceditur. Videtur, quod iustitia non sit in voluntate sicut in subiecto. Iustitia enim quandoque veritas dicitur, sed veritas non est voluntatis, sed intellectus, ergo iustitia non est in voluntate sicut in subiecto.

¶ 2. Preter. Iustitia est circa ea quae sunt ad alterum: sed ordinare aliquid ad alterum est rationis iustitia ergo non est in voluntate sicut in subiecto, sed magis in ratione.

¶ 3. Preter. Iustitia non est virtus intellectualis, cum non ordinat ad cognitionem: unde relinquitur quod sit virtus moralis: sed subiectum virtutis moralis est rationale per-